

İLKOKUL 4.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARI*

Vedat AKTEPE*
Mustafa TAHİROĞLU**
Sezer SARGIN***

ÖZET

İlköğretim birinci kademedен itibaren öğretilmeye başlanan sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin yaşamla ilgili görüş ve düşüncelerinin oluşmasında temel teşkil etmektedir. Sosyal bilgiler dersine yönelik öğrencilerin olumlu ya da olumsuz tutum sergilemelerinde birçok faktör etkili olabilmektedir. Öğretmenin öğrencilere karşı davranışlarında olumlu bir tutuma sahip olması ve demokratik davranışlar göstermesi, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyinin yüksek olması sosyal bilgiler dersine olan ilgisini arttırmakta, öğrencilerin olumlu tutum sergilemesini olumlu yönde etkilemektedir. Öğrencilerin düzeyine uygun olarak eğitim ortamının düzenlenmesi, ders araç-gereç ve materyalin kullanımı da öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmesine sebep olmaktadır.

Araştırmanın amacı; ilkokulların dördüncü sınıfında okuyan öğrencilerin, sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemektir. Bu araştırmanın yöntemi betimseldir. Araştırmanın örneklemini 2010–2011 eğitim-öğretim yılı Kırşehir'in merkez ve ilçelerindeki İlköğretim okullarında okuyan 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim sosyal bilgiler dersi 1–5. sınıflar öğretim programı”nda hazırlanmış olan “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 178 öğrenciye uygulanmış, elde edilen verilerin analizleri SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Öğrencilerin genel olarak sosyal bilgiler dersine karşı

* Bu çalışma, 5-7 Mayıs 2011 tarihleri arasında Sivas'ta düzenlenen 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumuna özeti gönderilmiş, sunumu yapılmamıştır.

* Yrd. Doç.Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı

** Yrd. Doç.Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı

*** Sınıf Öğretmeni Kurugöl Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu

olumlu tutum sergiledikleri, bazı konularda ise olumsuz tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul 4. sınıf öğrencileri, Sosyal bilgiler, Tutum

4th GRADERS' ATTITUDES TOWARD SOCIAL SCIENCES COURSE

ABSTRACT

The Social studies course taught at the first stage of primary education provides a basis for forming students' ideas and opinions about life. Many different factors can be effective for developing the students' positive or negative attitudes to this course. Teachers' positive attitudes in their behaviours to students and their democratic manners and high level of readiness increase the interests of students to this course and help students adopt positive manners. Also, suitable educational environment and the usage of course equipments and materials cause students have positive manners toward the course.

The aim of this descriptive study was to determine the manners of the fourth grade primary school students against social studies course. The sample of this research is consisted of the fourth grade students from Kırşehir city in 2010-2011 school year. In this research, "The Scale of Manner to Social Studies Course for Primary School Students" that was prepared for "The Ministry of Education Primary School Social Studies Course 1-5. Grades Curriculum" was used as the data collection tool. The scale was applied to 178 students and the gathered data was analysed by using SPSS package. The results of the study indicated that the majority of the students do have positive attitudes toward the social sciences course.

Keywords: Primary School 4th grade students, Social Studies, Manner

GİRİŞ

Öğrencileri toplumsal yaşama hazırlayan sosyal bilgiler dersi, onların iyi bir vatandaş olmaları için gerekli temel bilgi ve becerileri kazandırmada oldukça önemli bir yere sahiptir. Çocuğa, sosyal yaşamı düzenleyen kurallarla yaşamının zorunlu olduğunu, bu kuralların neler olduğunu ve niçin önemli olduklarını ortaya koyar. Ülke-vatan, millet-ulus, devlet, demokrasi gibi kavramların ne ifade ettiğini, Atatürkçü düşünce sisteminin hayatımızdaki yerini kavratmaya çalışır. Eğitim kurumlarının en önemli amaçlarından biri öğrencileri iyi vatandaş olarak yetiştirmektir. İyi vatandaş vatanını, milletini

seven, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakâr, ahlaklı çalışkan, sorumluluk sahibi, ulusal ve evrensel değerlere saygılı birey olarak tanımlanabilir (Çakar ve Öner, 2007).

Yiğit (2007) Sosyal bilgiler; İnsanla ilgili bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde, disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve beceri sahibi, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır. Gül Şahiner (2008) Sosyal bilgiler dersinin ilköğretimdeki amacı, özellikle bireylerin nitelikli toplumsallaşmasını sağlamak şeklinde ifade edilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2005 yılında ilköğretim ders programları yapılandırmacı eğitim anlayışına göre düzenlenmiş ve uygulamaya konulmuştur. İlkokul sosyal bilgiler dersi de yapılandırmacı eğitim anlayışına göre geliştirilen derslerden biridir.

Yeni öğretim programlarının geliştirilmesinde benimsenen yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenci, kendisine aktarılan bilgileri aynen kabul eden değil, yeni bilgileri önceki bilgi, beceri

ve deneyimlerinden yararlanarak yorumlayabilen, sorgulayan, eleştiren, problemlere çözüm önerileri getirebilen ve bilgiyi zihninde yapılandırabilen kişi durumundadır. Yapılandırmacı öğrenmenin temel özelliği, insanların kendi bilgilerine göre davranmaları ve dünyayı kendi anlamaları üzerine inşa etmeleridir (Dede, 2007: 120). Öğrenci bilişsel anlamda bilgileri kendi yaşamındaki tecrübelerden etkilenecek şekilde oluşturur. Bunun yanında duyuşsal anlamda çevreden, aileden ve okuldan edindiği birtakım tutum ve davranışlar da oluşturulacak olan bu bilgiyi etkilemektedir.

Sosyal bilgiler programının içeriği incelendiğinde bilişsel hedeflerin yanında duyuşsal hedeflerin de ağırlıklı olduğu görülecektir. Toplumsal ve bireysel sorunlara çözüm üretebilmek için öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilgisini çekmek gerekmektedir. Öztürk ve Ünal (1999) Sosyal Bilgiler dersinin en belirgin özelliğinin duyuşsal hedeflerin programda diğer derslerdekine oranla daha ağırlıklı olduğunu belirtmiştir.

Öztürk ve Baysal (1999) Sosyal bilgiler dersinde belirlenen eğitimsel hedeflere ulaşılabilmesi için, yeterli ve dersine karşı olumlu tutum sahibi bir öğretmenin uygun bir öğretim iklimi oluşturacağını, öğrencinin de derse giriş davranışları bakımından hazır olması durumunda olabileceğini vurgulamıştır.

Öğretmenler, öğrencilerin öğrenmesi ve öğrenmenin öğelerine karşı ilgi, motivasyon ve tutumları üzerinde güçlü bir etkiye sahiptirler. Velilerin öğrenci tutumları üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir. Öğretmen öğrenciye rehberliğinin

yanı sıra, öğrenci velileriyle de uyum ve işbirliği içinde olmalı, öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu geliştirmek için velileri öğretim uygulamalarının tüm boyutları açısından bilinçlendirmelidir (Karakuş, 2009:140).

Sosyal bilgiler dersinde etkili bir öğretim ortamı sağlamak öğretmenin elindedir. Öğrencilerin ilgisini çekecek merak uyandıracak, işine sevgisini ve heyecanını katacak, birtakım duyguları öğrenme-öğretme ortamına öğretmen taşıyabilmelidir. Sadece öğretmenin hazırlıklı olması öğrencinin derse karşı olumlu tutum geliştirmesinde yetmeyebilir. Öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi, ilgi, ihtiyaç ve beklentileri ile yetenekleri her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretmen derste öğrencileri motive etmeli, iyi bir yönlendirici olmalıdır. Öğrencilerin derse karşı tutumlarını olumlu yönde etkileyecek yöntem ve stratejiler belirlemelidir.

Sosyal bilgiler dersinde teknolojiden yararlanılması genel anlamda öğrencilerin sosyal bilgiler derslerine karşı olumlu tutum değişimlerine neden olmaktadır. Ersoy ve Kaya (2008:297) Okullarda öğrencilerin internet kullanabilecekleri ortamlar oluşturulmalı, var olan kütüphaneler kaynak açısından güçlendirilmelidir. Swanson ve Legutko (2008) yaptığı deneysel araştırmada, öğrencilerin etkileşimli teknolojileri kullanmalarını sağlamanın, okuma ve anlama etkinlikleri sırasında motivasyonlarını artırabileceğini belirtmiştir.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde başarılı olmaları için, derse ilgi duymaları, olumlu bir tutum içersinde olmaları gerekir. Öğrencilerin alışkanlıkları, değerleri, inançları, tutum ve davranışları duyuşsal özelliklerdir. Özellikle sosyal bilgiler dersinde öğrencilere duyuşsal birtakım özelliklerin kazandırılması önem kazanmaktadır. Sosyal bilgiler dersine karşı öğrencinin takınacağı tutum önemlidir. Çünkü bu durum öğrencinin toplumla uyumlu bir iletişim içerisinde olması, toplumun sorunlarına duyarlı, iyi bir vatandaş olması açısından önemlidir. Aynı zamanda öğrencilerin derse karşı takınacağı olumlu tutumun öğrencinin okul başarısını olumlu yönde etkilemektedir.

Tutum, herhangi bir nesne, kavram veya duruma ilişkin, kişinin geliştirmiş olduğu olumlu ya da olumsuz davranışlarıdır. Kağıtçıbaşı (2004:134,141). Tutumlar, ancak dolaylı olarak davranış yoluyla ölçülebilir. Bu ölçümede genellikle kullanılan davranış, sorulara cevap verme ya da fikir belirtme şeklinde beliren sözel davranıştır. Tutum ölçekleri, Thurstone, Likert, Guttman, Leeds ve Duygusal Anlam Ölçekleri olarak sınıflandırılır. Bütün bu tutum ölçekleri, insanlara doğrudan soru sorarak onlardan bazı cevaplar almaya dayanır.

Tutum ile ilgili yapılan araştırmalarda, öğrencilerin okul başarısı ile tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Ergin (2006) Öğrencinin bir derse karşı olumlu tutum göstermesi, dolayısıyla o derste başarıyı artırmaktadır. Bunun içine, öğrencinin okul yaşantısıyla ilgili her şey girmektedir. Öğretmenin sınıfta oluşturacağı uygun bir öğretim iklimi, öğrencilerin derse aktif katılımı, öğrencilerin ders çalışma yöntemleri, o derse ilgili beklentileri, çalışma ortamı gibi faktörler, öğrencinin o derse karşı tutumunu etkileyen faktörlerdir.

Bu bağlamda sosyal bilgiler dersine yönelik istenilen düzeyde öğrencilerin tutumlarının olumlu olması için; sosyal bilgiler öğretiminin, öğrencilerin yaşantılarıyla bağdaşması öğretim sürecinde öğrencilerin tutum ve davranışlarıyla gerçekleşmesi gerekmektedir. Alan yazında sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci tutumlarıyla ilgili yapılan araştırmalar Yılmaz ve Çolak (2012), Karakuş (2012), Karaduman (2011), Öztürk (2011), Kartal (2011), Özkümüş Yetkin (2010), Sidekli (2010), Karakuş (2009), Yavuz Avcı (2009), Şahiner (2008), Ersoy ve Kaya (2008), Sarı (2007), Tüysüz ve Aydın (2007), Yiğit (2007), Ergin (2006), Yılmaz (2006), Karaduman (2005), Altınışik ve Orhan (2002) örnek olarak gösterilebilir.

Araştırmanın Amacı:

İlköğretim okullarında mihver ders olarak okutulan sosyal bilgiler dersinin; öğrencileri “iyi bir vatandaş” olarak yetiştirme hedefinin yerine getirilmesinde ve bu dersin başarılmasında, sosyal bilgiler dersi gören öğrencilerin bu derse karşı tutumu önem arz etmektedir. Araştırmada; İlköğretim okullarının dördüncü sınıfında okuyan öğrencilerin, sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu araştırma; 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Kırşehir’inde görev yapan 178 Dördüncü sınıf öğrencisinin görüşleriyle ve tutum ölçeğinde yer alan sorularla sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli:

Bu araştırmanın yöntemi betimseldir. İlköğretim okulu 4. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumları araştırıldığı için survey (betimsel) model kullanılmıştır. Kaptan (1998) betimleme yöntemine dayandırılan araştırmalarda; mevcut durum nedir? Neredeyiz? Ne yapmak istiyoruz? Nereye, hangi yöne ve nasıl gitmeliyiz? gibi soruların araştırılılığına dikkat çekmektedir.

Evren ve Örneklem:

Araştırmanın evreninin, Kırşehir ilindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Kırşehir'in Merkez, Akpınar, Boztepe ve Mucur, ilçelerindeki ilköğretim okulları 4. sınıflarında öğrenim gören 178 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin okullara göre dağılımları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya katılan öğrencilerin okullara göre dağılımları

Okulun bulunduğu İl-ilçe-köy	Okullar	Öğrenci sayısı (f)	Öğrenci oranı %
Merkez	Süleyman Türkmani İlköğretim okulu	76	42.6
Akpınar	Akpınar İlköğretim okulu	31	17.4
Boztepe	Mehmetçik İlköğretim okulu	22	12.3
Mucur	Kurugöl M.Akif Ersoy İlköğretim okulu	21	11.7
Mucur	ŞÖHA Hürriyet İlköğretim okulu	28	15.7
Toplam		178	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin 102 tanesi ilçe okulundaki öğrencilerdir ve oran olarak %57’dir. 76 tane öğrenci de il merkezindeki okuldaki öğrencilerdir ve oran olarak %42’dir.

Verileri Toplama Aracı:

Araştırmada veri toplama aracı olarak; “Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim sosyal bilgiler dersi 1–5. sınıflar öğretim programı”nda hazırlanmış olan “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan tutum ölçeğinde 21 soru bulunmaktadır. Ölçek, tüm örnekleme uygulanmadan önce 105 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanarak, anlaşılabilirlik yönünden test edilmiştir. Ölçeğin alfa iç tutarlılık katsayısı .76 olarak hesaplanmıştır.

Yetkin ve Daşcan (2008:634) Öğrencilerinizin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla gözlem, sunu listeleri, tamamlanmamış

İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARI

cümleler ve hikâye anlatma gibi çeşitli yöntemleri kullanabileceği gibi ilköğretim öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğini de kullanabilirler. Öğrencilerinizin ölçekten aldıkları toplam puanlarına göre, eğer tutumları olumsuzsa, olumlu tutumlar geliştirmeleri için gereken önlemler alınmalıdır.

Verilerin Analizi:

Ölçeğin uygulanmasından sonra elde edilen veriler, SPSS (Statistical Package For Social Sciences) paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında istatistiksel işleme tabi tutulmuştur. Bu bağlamda; Öğrencilerin ölçek üzerinde “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” kategorilerinden işaretledikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde ilköğretim 4. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları toplu olarak tablo 3’de analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 2: İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları

İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
	f - %	f - %	f - %	f - %
1.Sosyal Bilgiler benim için ilgi çekicidir.	5	3 - 1.7	59 - 33.1	111 - 62.4
2.Sosyal Bilgiler dersine girerken büyük sıkıntı duyuyorum	51	40 - 22.4	45 - 25.2	42 - 23.5
3.Sosyal Bilgiler konularını severim	4	4 - 2.2	37 - 20.8	133 - 74.7
4.Arkadaşlarımla Sosyal Bilgiler konularını tartışmaktan zevk alırım	20	23 - 12.9	50 - 28.1	85 - 47.8
5.Sosyal Bilgiler bütün dersler içinde en korktuğum derstir	135 - 75.8	25 - 14	10 - 5.6	8 - 4.5
6.Sosyal Bilgiler dersi benim için gereksizdir	19 - 10.7	151 - 84.8	6 - 3.4	2 - 1.1
7.Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersi çalışırım	8 - 4.5	23 - 12.9	68 - 38.2	79 - 44.4
8.Sosyal Bilgiler dersi sınavından çekinirim	32 - 17.9	99 - 55.6	23 - 12.9	24 - 13.5
9.Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler konularını okumaktan zevk alırım	5 - 2.8	12 - 6.7	49 - 27.5	112 - 62.9

10.Sosyal Bilgiler dersinde zaman geçmek bilmez	21 - 11.8	105 - 59	27 - 15.2	25 - 14
11.Yıllarca Sosyal Bilgiler dersi okusam bıkmam	23 - 12.9	41 - 23	43 - 24.2	71 - 39.9
12.Sosyal Bilgiler dersi beni huzursuz eder	35 - 19.7	133 -74.7	5 - 2.8	5 - 2.8
13.Diğer derslere göre Sosyal Bilgileri daha çok severek çalışırım	13 - 7.3	34 - 19.1	70 - 39.3	61 - 34.3
14.Sosyal Bilgiler dersi beni korkutur	27 - 15.2	111 -62.3	18 - 10.1	22- 12.3
15.Çalışma zamanının çoğunu Sosyal Bilgiler dersine ayırmak isterim	16 - 9	54 - 30.3	57 - 32	51 - 28.7
16.Sosyal Bilgiler dersinin konuları aklımı karıştırır	120 - 67.4	40 - 22.5	7- 3.9	11 - 6.2
17.Sosyal Bilgiler dersinin konuları ilgi çekicidir	9 - 5.1	11 - 6.2	47 - 26.4	111 -62.4
18.Sosyal Bilgiler dersinin gelmesini dört gözle beklerim	5 - 2.8	20 - 11.2	78 - 43.8	75 - 42.1
19.Sosyal Bilgiler dersinin yaşantımda önemli yararlar sağlayacağına inanırım	5 - 2.8	7 - 3.9	40 - 22.5	126 -70.8
20.Sosyal Bilgiler dersi çalışırken canım sıkılır	114 - .64	40 - 22.5	10 - 5.6	14 - 7.9
21.Sosyal Bilgiler öğrenmek hayatımı renklendirir	4 - 2.2	5 - 2.8	47 - 26.4	122 -68.5
Toplam	178 - 100	178 - 100	178 - 100	178 - 100

Tablo 2’den anlaşılacağı üzere, öğrencilerin genellikle sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Öğrencilerin % 95,5’i Sosyal Bilgiler dersini ilgi çekici bulmakta, % 95,5’i sosyal bilgiler dersinin konularını sevdiğini, %94,9’u soysala bilgiler öğrenmenin hayatını renklendirdiğini, %93,3’ü sosyal bilgiler dersinin yaşantısında önemli yararlar sağladığını, %90,4’ü boş zamanlarında sosyal bilgiler konularını okumaktan zevk aldığını, %88,8’i sosyal bilgiler dersinin konularını ilgi çekici bulduğunu, %85,9’u sosyal bilgiler dersinin gelmesini dört gözle beklediğini, %82,6’sı boş zamanlarında sosyal bilgiler çalıştığını ve %75,9’u arkadaşlarıyla sosyal bilgiler konularını tartışmaktan zevk aldığını ifade etmektedir.

Genel olarak sosyal bilgiler dersine karşı öğrencilerin olumlu tutum sergiledikleri söylenebilir. Bunun nedeni, öğretmenlerin öğrencileriyle olumlu bir eğitim atmosferini yakalaması, öğrencilere sosyal bilgiler dersinin güncel hayattaki önemini fark ettirmesi, öğrencilerin derste aktif olmasını sağlaması ve öğrencinin yakın çevresinden örneklerle konuyu anlaşılır hale getirmesi gibi nedenler öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum sergilemelerinde etkilidir. Araştırmalar göre (NCSS, 2004; Barth, 1991; Ersoy ve Kaya, 2008; Yanpar, 2006) diğer alanlarda olduğu gibi sosyal bilgiler öğretiminde de öğrenme aktif olduğu zaman etkilidir. Öğrencilerin kendine ve başkasına saygı göstermesi ancak sınıf içi etkinliklere katılması ile mümkündür; öğretmenler, programın amaçlarına, çevre koşullarına ve öğrenci özelliklerine

uygun etkinlikler oluşturmalıdır; öğretene, öğrenme sürecini oluştururken öğrenenlere doğrudan yaşamsal alanlar sunmaya çalışmalıdır.

Öğrencilerin yaşama uyum sağlaması ve sosyal hayatta başarılı olması, sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum sergilemeleriyle doğrudan ilgilidir. Çünkü sosyal bilgiler dersi öğrencileri hayata hazırlar ve güncel hayatın kendisidir. Özellikle sosyal bilgiler dersinde öğrencilere sosyal yaşamla ilgili araştırma ve performans görevinin verilmesi, hayata dair projelerin yaptırılması önemlidir. Çünkü öğrenci performans, portfolyo, proje vb araştırma görevleriyle sosyal yaşam içerisinde başarılı olabilir ve kendini gerçekleştirebilir. Böylece sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirebilir.

Öğrencilerin % 48,7'si sosyal bilgiler dersine girerken sıkıntı duyduğunu, %39,3'ü çalışma zamanının çoğunu diğer derslere zaman ayırmak istediğini, %35,9 u yıllarca sosyal bilgiler dersi okuduğunda bıkaacağını, %29,2'si sosyal bilgiler dersinde zamanın geçmek bilmediğini, %26,4'ü sosyal bilgiler dersi sınavından çekindiğini, yine %26,4'ü diğer derslere göre sosyal bilgiler konularını severek çalışmadığını, %22,4'ü sosyal bilgiler dersinden korktuğunu, %13,5'i sosyal bilgiler dersi çalışırken canının sıkıldığını, %10,1'i bütün dersler içinde en korktuğu dersin sosyal bilgiler olduğunu belirtmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, sosyal bilgiler dersine yönelik olarak öğrencilerin bazı konularda azımsanmayacak oranlarda olumsuz tutuma sahip oldukları da görülmektedir. Öğrencilerin neredeyse yarısı (%48,7) sosyal bilgiler dersine girerken sıkıntı duymaktadır. Yine öğrencilerin dörtte birinden fazlası (%29,2) sosyal bilgiler dersinde zamanın geçmek bilmediğini belirtmektedir. Bu durumun nedeni öğretmenin sürekli düz anlatım yöntemini kullanması, öğrencilerin pasif olarak dersi dinlemesinden kaynaklanabilir. Öğretmenin sosyal bilgiler dersini işlerken tartışma, soru-cevap, benzetim, grupta çalışma, proje, portfolyo, performans görevi vb. öğretim yöntemlerinden faydalanması gerekmektedir. Öğretmenin, öğrencileri aktif hale getirmek için derste konuyla ilgili film, örnek olay ve hikâyelerle dersi eğlenceli hale getirebilir. Araştırmalara göre (Aktepe, 2004; Ergin, 2006; Lou, 2004) öğretmen, öğrenciyle devamlı etkileşim halinde bulunan, eğitim programını uygulayan, öğretimi yöneterek öğretimi değerlendiren kişidir; etkili bir öğretim ortamına ilgi, sevgi, heyecan, merak gibi duygular sokulmalı, öğrencinin hazır bulunuşluk durumu, ihtiyaç ve yetenekleri her zaman göz önünde bulundurulmalıdır; grupta çalışma, proje ve performans görevleri öğrenmeyi olumlu etkilemektedir.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine severek çalışmadığı (%26,4), sosyal bilgiler dersi sınavından korktuğu (%26,4) ve sosyal bilgiler dersinden korktuğu (%22,4) görülmektedir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersini severek

çalışmaması, sosyal bilgiler dersi ve sınavından korkmasının nedeni öğrencilerin bireysel ilgilerinin başka derslere yönelik olmasından veya sosyal bilgiler dersinde öğrenciler değerlendirilirken gerekli özenin gösterilmediği veya değerlendirme ölçeklerinin iyi hazırlanmamış olmasından kaynaklanıyor olabilir. Değerlendirme ölçekleri öğrencinin sadece başarısını ölçmek için değil, davranış ve tutumlarını ölçmek için kullanılabilir. Önemli olan husus, öğrencileri değerlendirmede kullanılan bu ölçeklerin geçerli ve güvenilir olmasıdır. Çalışkan ve Yiğittir (2008) soru sayısının artırılmasının güvenilirliği arttırdığını, sorulan soruların öğrenci seviyesine uygun olmasını, sınav süresinin iyi ayarlanmasını, kopya çekilmesine izin verilmemesini, öğrencilerin motivasyonunun yüksek tutulmasını, sınav yönergesinin hazırlanmasını, soruların açık ve anlaşılır olmasını, sınavın uygulanma koşullarına özen gösterilmesini, herkes için aynı şartların sağlanmasını, cevap anahtarının önceden hazırlanmasını ve objektif puanlamaya özen gösterilmesini önemini vurgulamaktadır. Öztürk ve Baysal (1999) araştırmalarının sonucunda, öğrencilerin en yüksek tutum puanı, öğretmenleriyle çok iyi ilişki içerisinde olanlardır.

İlkokul 1,2 ve 3. sınıfta hayat bilgisi dersi gören öğrenciler ilkokul 4. Sınıfta sosyal bilgiler dersiyle tanışmaktadır. Bu açıdan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirmeleri oldukça önemlidir. Çünkü öğrenciler bu dönemde ilk defa sosyal bilgilerle ilgili çeşitli konu, kavram, harita, model, şekil ve tablolarla karşılaşmaktadır ve sosyal bilgiler dersinin sevdirmesi önemsenmelidir. Sosyal bilgiler dersinde kullanılacak olan öğretim yöntem ve teknikleri ile ölçme ve değerlendirme teknikleri özenle seçilmeli böylece daha başlangıçta ilkokul 4. Sınıftan itibaren sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirilebilmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İlköğretim 4. Sınıf öğrencilere uygulanan “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği”nden elde edilen verilere göre, öğrencilerin genel olarak sosyal bilgiler dersine karşı öğrencilerin olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun görüşüne göre: Sosyal bilgiler dersinin konularını sevmektedir (%95,5), ders ilgi çekicidir (%95,5) ve öğrencinin yaşamına önemli yararlar sağlamaktadır (%93,3). Yine öğrencilerin çoğunluğunun görüşüne göre, dersin konularını ilgi çekici bulmakta (%88,8) ve boş zamanlarında sosyal bilgiler dersi çalışmaktadır (%82,6). Elde edilen verilere göre, sosyal bilgiler dersine yönelik olarak öğrencilerin bazı konularda azımsanmayacak oranlarda olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir. Bu konular şunlardır: Öğrenciler sosyal bilgiler dersine girerken sıkıntı duymaktadır (%48,7). Sosyal bilgiler dersinde zaman

geçmek bilmemektedir (%29,2). Öğrenciler, sosyal bilgiler dersine seyerek çalışmamaktadır (%26,4). Öğrenciler sosyal bilgiler dersi sınavından (%26,4) ve sosyal bilgiler dersinden (%22,4) korkmaktadırlar.

Bu sonuçlara bağlı olarak, şu önerilerde bulunulabilir:

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinden sıkılmamasına özen gösterilmeli, ders eğlenceli hale getirilmelidir. Sosyal bilgiler dersinin eğlenceli olması için, yaşamla ilgili olan yönlerinin ön plana çıkarılması ve dersin işlenişinde etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir. Öğretmen, sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerini seçerken, öğrencinin öğretim süreci içinde aktif olmasına dikkat etmelidir. Öğrencinin sosyal bilgiler dersini seyerek çalışmasında öğretmen ve velinin öğrenciye yaklaşımının olumlu olması önemlidir. Öğretmen ve veliler tarafından öğrencinin derse karşı motive edilmesi, öğrencinin bireysel özelliklerinin dikkate alınması yararlı olabilir. Derse karşı olumlu tutum geliştirmesi ve başarılı olmasında öğrencinin duygusal yönlerinin desteklenmesi gerekebilir.

Öğretmenin ölçme ve değerlendirme konusunda hizmet içi seminerlere alınması yararlı olabilir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinden korkmamaları sağlanmalıdır. Bunun için, öğrencilerin dersle ilgili korkularının neler olduğu tespit edilmeli, buna göre tedbirler alınmalıdır. Eğitim ortamının, arkadaş ilişkilerinin, öğretmenin özelliklerinin ve anne-babanın yaklaşımları gibi hususların gözden geçirilmesi fayda sağlayabilir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi sınavından korkmamaları için öğrenciye öğretmenin olumlu yaklaşımı, sınavla ilgili varsa fobilerinin giderilmesi önerilebilir. Öğretmenin yaptığı sınavla ilgili geçerlik-güvenirliğinin artırılması için, Çalışkan ve Yiğittir'e (2008) göre sorulan soruların öğrenci seviyesine uygun olmasını, sınav süresinin iyi ayarlanmasını, kopya çekilmesine izin verilmemesini, öğrencilerin motivasyonun yüksek tutulmasını, sınav yönergesinin hazırlanmasını, soruların açık ve anlaşılır olmasını, sınavın uygulanma koşullarına özen gösterilmesini, herkes için aynı şartların sağlanmasını, cevap anahtarının önceden hazırlanmasını ve objektif puanlamaya özen gösterilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKTEPE, V. (2004). İlköğretim I.Kademede Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerini Tanıma Yeterliliği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

ALTINIŞIK, S. ve Orhan, F. (2002). "Sosyal Bilgiler Dersinde Çoklu Ortamın Öğrencilerin Akademik Başarıları ve Dersine Karşı Tutumları Üzerindeki Etkisi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, sy.: 41-49

Barth, J.,L. (1991). *Elementary and Junior High/Middle School Social Studies Curriculum*. Activites and Materials. Lanham/New York/London: Universtiy Pres of America.

Çakar, Ö., Öner, Ü. (2007). “İyi Bir Vatandaş Yetiştirmede Sosyal Bilgiler Dersinin Rolüne Dair Öğretmen Görüşleri”, Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü ve Çukurova Üniversitesi, III. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi, 18-20 Haziran, Adana.

Çalışkan, H. ve Yiğittir, S. (2008). *Sosyal Bilgilerde Ölçme ve Değerlendirme, Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Edt. Bayram Tay & Adem Öcal, Ankara: Pegem A Yayıncılık. s. 217-281.

Dede, Y. (2007). “Matematik Öğretmeni Adaylarının Oluşturmacı Yaklaşımına İlişkin Düşünceleri ve Uygulamaları. Eğitimde Yeni Yönelimler Sempozyumu IV Yapılandırmacılık ve Öğretmen”, 17 Kasım, *Bildiriler*, Özel Tevfik Fikret Okulları: Ankara.

Ergin, A. (2006). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Ersoy, F. ve Kaya, E. (2008). “Sınıf Öğretmenlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına (2004) İlişkin Yaklaşımları”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt: 8, sayı: 1, sayfa: 285-300

Kaptan, S. (1998), *Bilimsel Araştırma Ve İstatistik Teknikler*, Tekışık Yayınları: Ankara.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *Yeni İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yayınları: İstanbul.

Karakuş, F. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Oluşturmacı Öğrenme Ve Otantik Değerlendirme Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Ve Kalıcılığa Etkisi, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c.:03, no:36, s.: 124-141

Kartal, A. (2011). Zihin Haritalama Tekniğinin Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci Başarısı, Tutumu ve Kalıcılığına Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize

Lou, Y. (2004). Learning the solve complex problems through between group collaboration in project based online courses. *Distance Education*, 25,1, pp.49-66.

MEB (2005). *Milli Eğitim Bakanlığı 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı*. Ankara: MEB Yayınları.

NCSS (2004). Teacher Standarts. 21 Haziran 2011 tarihinde sosyal bilgiler dersi isimli www.socialstudies.org/trteacherstandarts internet sayfasından alınmıştır.

Öztürk, C. ve Baysal, N. (1999). “İlköğretim 4-5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumu”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 13-21

Öztürk, C., Ünal, S. (1999). “Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Tutumu”, *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, sy.:6, s.:1-9.

Özkümiş Yetkin, T. (2010). İlköğretim 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sidekli, S. (2010). “İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerini 2004 Programı Doğrultusunda Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sy.:3, s.:1-23

Swanson, K. N. and Legutko, R. S. (2008). The effect of book blogging on the motivation of 3rd-grade students online submission. <http://www.eric.ed.gov/> adresinden 16 Nisan 2010 tarihinde edinilmiştir.

Şahiner, D.G.S. (2008). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Aktif Öğrenme Tekniklerinin Demokratik Tutumlara ve Ders Başarısına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Tüysüz, C., ve Aydın, H. (2007). “Web Tabanlı Öğrenmenin İlköğretim Okulu Düzeyindeki Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), sy.:22, s.:73-84

Ural, S.N. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Demokratik Tutum Ve Empatik Eğilim Düzeylerine Sosyal Bilgiler Dersinin Etkisi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Yanpar, T. (2006). *Etkili ve Anlamlı Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırıcılık. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırıcı Bir Yaklaşım*. Öztürk C. (Edt). Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss. 85-109.

Yavuz Avcı, E. (2009). İlköğretim 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Başarı Düzeylerine ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Yetkin, D. ve Daşcan, Ö. (2008). *Son Değişikliklerle İlköğretim Programı 1-5 Sınıflar*. Güncellenmiş 2. baskı, Anı Yayıncılık: Ankara.

Yılmaz, O. (2006). İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Proje Tabanlı Öğrenmenin Öğrenenlerin Akademik Başarıları, Yaratıcılıkları ve Tutumlarına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Yılmaz, K. ve Çolak, R. (2012). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Haritaları Kullanımının Öğrencilerin Tutum, Akademik Başarı ve Bilgilerinin

Kalıcılık Düzeylerine Etkisi”, *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, c:1, sy :1, s.:1-16

Yiğit, Ö. (2007). “Öyküleştirme Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Öğrenci Tutumuna Etkisi”, Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü ve Çukurova Üniversitesi, *III. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi*, 18-20 Haziran, Adana.